

1.02. Pregledni znanstveni članek

UDK 630*232(497.4 Kras)"19"
prejeto: 8. 9. 2005

Liubina Debeni Soravito

upokojena vzgojiteljica, Via Gozzi 5/1, Gorica (Italija)

Konrad Rubbia, gozdarski inženir*

IZVLEČEK

Konrad Rubbia je živel na prelomu iz 19. v 20. stoletje. Zaradi ljubezni do narave se je odločil za poklic gozdarja oziroma gozdarskega inženirja. Delovni izzivi so ga vodili iz domače Gorice v druge kraje monarhije in izven nje (danes so nekateri na področju Slovenije, drugi Hrvaške, tretji v Italiji), kjer se je ukvarjal predvsem s pogozdovanjem in v tem dosegal velike uspehe. Za vzgojo dreves na Goriškem je bil pomemben že njegov ded Pompej, ki je prvi začel z vzgojo macesnov. Med njegovimi sorodniki najdemo še enega pomembnega moža, Karla Rubbio, Nobelovega nagrajenca za fiziko leta 1984.

KLJUČNE BESEDE

Konrad Rubbia, gozdarstvo, pogozdovanje, Kras

SUMMARY

KONRAD RUBBIA, A FORESTRY ENGINEER

Konrad Rubbia lived at the turn of the 19th to the 20th century. Because of his fondness for nature, Rubbia decided for the vocation of a forester or forestry engineer. Working challenges lead him from the home Gorica to other places in the monarchy and outside it (today, some of those places are in Slovenia, other in Croatia and in Italy) where he was engaged mainly in afforestation, and achieved in it great success. Important for the cultivation of trees in Goriško was Rubbia's grandfather Pompeus who was the first to cultivate larch trees. We find among his relatives another important man, Karl Rubbia, Nobel Prizewinner for physics in 1984.

KEY WORDS

Konrad Rubbia, forestry, afforestation, Karst

---

* Sestavek je dopolnjen prevod članka "Corrado Rubbia, un forestale tra '800 e '900", objavljenega v *Borc San Roc*, N. 16-2004, str. 44-54. Prevedla: mag. Darija Mavrič.

Uvod

Konrad Rubbia je bil po rodu Goričan, ki je svoje življenje posvetil naravni krajini in pogozdovanju. Deloval je na Goriškem, v Istri, v Ljubljani in na Krasu, ter s svojim znanjem ponovno vračal naravi delček tistega, kar ji je človek odvzel. Njegovo življenje in delo sem uspela spoznati po zaslugi njegove vnukinje gospe Gemme Maroni, ki hrani dokumente, zapiske in publikacije svojega deda.

Portret Konrada Rubbia iz leta 1911 (last gospe Gemme Maroni).

Kratka predstavitev rodovnika Konrada Rubbia

Priimek Rubbia je sorazmerno nov: prvi si ga je nadel leta 1804 neki Jožef Romanini,¹ ko se je spreobrnil od židovske h katoliški veri. Krščen je bil 11. novembra v goriški stolnici ter ob tem prevzel ime: Pompej Jožef Ernest Rubia². Njegova krstna botra sta bila grof Pompej Coronini iz

Rubije in grofica Ernestina Attems Santa Croce, vdova Königsbrunn. Tako dve imeni (Pompej in Ernest) kot tudi priimek (Rubbia oz. slovensko Rubije – ena izmed posesti grofa Coroninija) so bili povzeti po botrih. Jožef (1786–1847) je bil sin židovskega kirurga Samuela Vita Romaninija, ki je opravljal svojo službo v San Vitu al Tagliamento, in Teodore Caravaglio. Po smrti staršev³ ga je posvojil grof Pompej Coronini in mu omogočil študij. Tako je postal goriški meščan.

Leta 1818 se je Pompej Rubbia poročil z Ano Marijo de Lara (1799–1862)⁴, hčerko vojaškega uradnika Vincenca in Uršule Longaroli iz Aiella.⁵ Imela sta osem otrok: Vincenca Janeza Frančiška (1819–1892), ki je postal duhovnik leta 1842 in je pokopan na pokopališču na Sveti gori; Karolino Ano Frančiško (1822–1873), ki se je poročila z Dominikom Nardinijem; Kristino Kamilo Jožefo (1823–1834); Pompeja Antona (1825–1866), ki se je poročil z Jožefo Casagrande; Angela Filipa (1829–1883), ki je postal deželni blagajnik v Gorici in se je poročil s Pavlino Sartori; Jožefa Filipa Marijo (1830–1885), ki se je poročil s Katarino Kofler; Klotildo Ano Marijo (1833–1902), ki se je poročila s Klemnom Kerpanom-Polijem, lekarnarjem v Gorici; Jožefo Ano Marijo Karolino (1834–1835). Nas zanima predvsem Jožef Filip Marija, ki je postal oče Konrada in še osmih otrok:⁶ Emilije (1857–1923), ki je postala učiteljica; Konrada (1858–1931); Jožefa (1859–1919), ki je postal agronom in administrator Coroninijev na Vogrskem in se je poročil z Marijo Mrevle; Rudolfa (1861–?)⁷, vojaka v Trstu, poročenega z Gizelo Weibmann; Otona (1862–1905), lekarnarja v Gradežu, poročenega z Matildo

³ Neki Samuel Romanin, zdravnik, umrl 16. 10. 1798, je pokopan na židovskem pokopališču v San Vitu al Tagliamento. Cusin–Zorattini, *Friuli Venezia Giulia*, str. 101–103.

⁴ Njen priimek najdemo zapisan v različnih oblikah: deLara, Delara, Dolara, Dellara. Tudi rojstni podatki se razlikujejo: v matični knjigi je zapisano, da je bila rojena 29. 9. 1801, v mrliški knjigi cerkve svetega Ignacija pa, da je Ana Marija Dellara umrla 18. 3. 1862 v starosti 63 let. Po drugih podatkih je bila rojena 29. 9. 1797, kar je malo verjetno, ker se je 31. 3. 1798 rodil Lovrenc Jožef Anton, drugi sin Vincenca Delara in Uršule Longaroli, medtem ko se je 11. 4. 1801 rodila še ena hčerka Felicita Antonija.

⁵ V krstni knjigi za leta 1742–1774 župnije v Aiellu je zapisano, da se je Uršula (Orsola) Elena Magdalena, hčerka plemiča Antona, sina Jožefa Longaroli, in plemenite Lucije, hčerke Andreja Martinellija, rodila 22. 3. 1764 in bila krščena dva dni pozneje. V župniji v Aiellu pa ni ohranjena poročna knjiga, ki bi bila povezana s poroko Vincenca Delara. Uršula Longaroli, vdova po Delaru, je umrla v Gorici, 22. decembra 1820. ŽUI GO, mrliška knjiga III, 1812–1844.

⁶ Nekateri so že zgodaj umrli. O družini Rubbia glej: La famiglia Rubbia, *Il Nostro Borc*, april 1987.

⁷ Datum smrti ni znan, ker je bil zaradi selitve v Maribor izbrisan iz popisa prebivalcev v Gorici za leto 1931.

¹ Jožef (Giuseppe) Romanini se je rodil 14. 2. 1786 v San Vitu al Tagliamento; ŽUS GO, krstna knjiga 1784–1811, str. 447.

² Zanimivo je, da je to edinkrat, ko je priimek zapisan kot Rubia in ne Rubbia, kot se je uporabljalo pozneje.

Gravner; Klemna (1867–1922), ki je bil sprva urar, nato brat kapucin v Gorici, z redovnim imenom fra Saba;⁸ Marije (1870–1928), ki je bila učiteljica in ravnateljica osnovne šole Elise Frinta; Karla (1873–1931), učitelja in pozneje šolskega inšpektorja, poročenega z Ivano Bisiach iz Svetega Roka ter starega očeta Karla Rubbia, dobitnika Nobelove nagrade za fiziko leta 1984; Klotilde (1879–1930), poročene z Albertom Viktorjem.

Pompej Rubbia, začetnik rodu, se je po poroki naselil v severnem delu mesta. Leta 1830 je kupil hišo in zemljišče za grajskim obzidjem⁹ ter zemljišča na Pristavi (Rafut),¹⁰ kjer je leta 1841 nasadil različna drevesa; med drugim tudi macesne, ki so bili nekaj novega na Goriškem.¹¹ Istočasno je bil lastnik trgovine s kolonialnim blagom, ki jo je po smrti leta 1847 zapustil sinu Pompeju.¹²

Jožef, tudi trgovec, je postal mešetar.¹³ Njegova družina je večkrat zamenjala bivališče, a ni nikdar zapustila severnega predela Gorice. Tam je leta 1885 v ulici Caserma 5 tudi umrl.

Življenjepis

Konrad Rubbia, drugorojeni izmed devetih otrok Jožefa Filipa Marije Rubbia iz Gorice in Katarine Kofler iz Beljaka, se je rodil v Beljaku, 3. maja 1858.¹⁴ Po desetletju bivanja v Beljaku in

Vidmu se je družina preselila v Gorico.¹⁵ O Konradovem otroštvu ni veliko znanega: od leta 1870 obiskoval realko v Gorici, na kateri je maturiral leta 1876.¹⁶ Nato je eno leto študiral na Politehniku na Dunaju ter tri leta na Visoki šoli za poljedelstvo (področje gozdarstva) ravno tako na Dunaju. Študij je zaključil leta 1880.

Še istega leta je bil sprejet v službo kot gozdarski pomočnik v Gozdni upravi Gorica s sedežem delovanja v Motovunu¹⁷, že februarja 1882 pa je kandidiral za gozdarja prav tam. Po nekaj mesecih je bil imenovan za gozdarskega pripravnika v Gorici, kjer je zaprisegel 20. maja 1884. Isto leto je opravil praktični izpit na Ministrstvu za poljedelstvo na Dunaju.

Leta 1885 je za nekaj mesecev delal kot gozdni asistent v Strignu (Valsugana, v bližini Tridenta), nato pa je odšel v Volosko, kjer je deloval od decembra 1885 do januarja 1894 kot komisar-inšpektor (naziv mu je bil dodeljen marca 1892). V tem obdobju si je tudi ustvaril družino. Poročil se je s Frančiško Cipriani, imenovano Fanny (1861–1942), Goričanko iz predela svetega Roka.¹⁸ Poročila sta se v cerkvi svetega Roka 4. marca 1886. Takoj zatem sta se preselila v Volosko, kjer je Konrad delal. Tam so se jima rodili trije otroci: Gualtiero (1888–1944), Marija Karmela (1890–1975) in Alfreda (1893–1977).

Voloska leži blizu Opatije, ki je v tistem obdobju postajala vse pomembnejše klimatsko in turistično letovišče cesarstva, zato so pospešeno gradili vile, hotele, urejali vrtove in sprehajališče ob morju. Pomembno vlogo sta imela Združenje za lepšanje Opatije in Zdraviliška komisija (*Commissione di Cura*), katere član je bil tudi Rubbia,¹⁹ ki

⁸ Klemen Rubbia je bil znana osebnost Gorice. Kot laik je bil cenjen urar: od leta 1890 je izvajal svojo dejavnost na Korzu, nato pa v Semeniški ulici. Ko je postal kapucin, je prevzel ime fra Saba, vendar je nadaljeval z urarstvom, čeprav se je posvetil tudi svojim novim dolžnostim. Znan je bil tudi v bližnjih krajih, kamor je odhajal po nabirke žita in koruze. Med prvo svetovno vojno je v Gorici delil hrano revežem, zato ga je cesar Franc Jožef septembra 1917 odlikoval s srebrno medaljo za za-sluge. Dokument hrani GM. V zadnjih letih življenja je bil vratar v kapucinski cerkvi. Glej: *Il Friuli*, 21 julij 1922.

⁹ Kupoprodajna pogodba med Dvorno komisijo za prodajo državnega imetja in Pompejem Rubbia iz 15. junija 1830. AS GO, Stati provinciali, Sez. II, b. 600, f. 10.

¹⁰ AS GO, Tavolare Teresiano, Libri strumenti tavolari, reg. 152, T. 190, št. pogodbe: 838.

¹¹ Njegov nasad macesnov je pritegnil pozornost goriške kmetijske družbe. Po njegovem zgledu so jih v letih 1846 in 1847 nasadili v Panovcu in na Sabotinu. Ker so bili z rezultatom zasaditve zadovoljni, so pozvali Goričane, naj tudi sami poskusijo z vzgojo in razširjanjem macesnov. Prvi se je odzval ravno Pompej Rubbia, ki je ustanovil posebno drevesnico za vzgojo macesnov, da bi jih lahko razširili po okolici. Glej: Hugues: I larici al Rafut nel 1841, *Corriere Friulano*, 29. dicembre 1910, str. 2.

¹² Iz dokumentov je razvidno, da je imel pokojnik brate, s katerimi pa ni imel stikov. ASP GO, Tribunale circolare di Gorizia, Archivio generale (154–1897), fasc. 156, mapa 91, segn. IV., 1854, št. 38, Rubbia Pompeo.

¹³ AS GO, Stati provinciali, Sez. II, b. 648.

¹⁴ Samo zadnja dva izmed njegovih bratov in sestra, Karel (1873–1931) in Klotilda (1879–1930), sta bila rojena v Gorici.

¹⁵ O bivanju družine v Vidmu lahko sklepamo na osnovi pohvale, ki so jo mestne šole (*scuole civiche a Udine*) izdale Konradu Rubbii za njegove učne uspehe v 3. razredu osnovne šole (izvirnik z datumom 7. marec 1869 hrani GM). Že tri mesece pozneje, 16. maja 1869, je bil birman v goriški stolnici. V 1. knjigi *Continens confirmatos parocchia S. Hilarii Goritia*, str. 183 (hrani ŽUS GO) je zapisan kot prebivalec Gorice, na osnovi česar lahko domnevamo, da se je družina marca 1869 preselila v Gorico, pohvala pa je bila izdana kot neke vrste priporočilo za sprejem v novo osnovno šolo v Gorici.

¹⁶ *Jahresbericht* 1870, str. 74; *Jahresbericht* 1871, str. 63; *Jahresbericht* 1872, str. 73; *Jahresbericht* 1873, str. 81; *Jahresbericht* 1874, str. 72; *Jahresbericht* 1875, str. 77; *Jahresbericht* 1876; str. 83.

¹⁷ Rokopis K. Rubbia, *Stato di servizio*, str. 5 (GM). Vsi osebni podatki, za katere vir ni posebej naveden, so prevzeti iz tega življenjepisa. Za biografijo o Konradu Rubbiji glej *SBL* 3, str. 154; *Šumarska enciklopedija* 2, str. 391; *PSBL* 13, str. 227.

¹⁸ Prvorojena izmed šestih otrok Raimonda in Frančiške Garzarolli, plemenite Thurnlak, je živela je v ulici Parcar 2, v hiši, ki jo je njen oče kupil leta 1862.

¹⁹ Decembra 1891 je Županstvo Voloske imenovalo Konrada Rubbijo za člana Zdraviliške komisije. Dokument je last GM.

Konrad Rubbia (prvi z desne) z nadvojvodinjo Štefanijo, majordomom in dvorno damo pri koči na Učki 10. oktobra 1890 (last gospe Gemme Maroni).

sta se zavzemali za lepšanje tega, pri aristokraciji priljubljenega, letoviškega kraja ter da bi bilo bivanje in zdravljenje v njem čim bolj prijetno. Po njegovi zaslugi so ponovno zasadili drevesa pri Veprincu, ki jih je pred tem uničil požar,²⁰ za Heinrichom Gintolom in dr. Alfredom Manussijem je dokončal ureditev obalne sprehajalne poti, ki je povezala Opatijo z Volosko,²¹ pa še v marsikaterem zasebnem in javnem parku bi našli sledove njegovega dela.

Veljal je za odličnega poznavalca Kvarnerja in njegovih naravnih lepot, zato ni presenetljivo, da je bil večkrat izbran za vodnika posebej spoštovanim gostom: 10. oktobra 1890 je vodil na Učko nadvojvodinjo Štefanijo, vdovo po pokojnem prestolonasledniku Rudolfu Habsburškem. Septembra 1893, ob XVI. generalnem kongresu Gozdarske zveze za Kranjsko in Primorje v Opatiji, pa je tja odpeljal udeležence kongresa.

O tem, kako so cenili njegovo znanje, kaže tudi dejstvo, da so ob izdaji vodnika po Opatiji²² izbrali njega za strokovnega recenzenta.²³ Njegov vodnik po naravnih lepotah v okolici Opatije z natančnim zemljevidom lastne izdelave pa je izšel leta 1894 v okviru serije, ki jo je urejal Julius Glax *Aertzliche Mittheilungen aus Abbazia*.²⁴

Januarja 1894 je bil premeščen v Gorico. Družina se je naselila v hiši na ulici Barzellini 6, nato pa na številki 8; naslednje leto se mu je rodila zadnja hčerka Lavra Klotilda (1895–1976).

Ob tem je bil deležen vedno novih priznanj in napredovanj za uspehe na področju gozdarstva. 15. julija 1901 so ga na Ministrstvu za poljedelstvo razglasili za Višjega gozdarskega komisarja 8. stopnje. Pod njegovim strokovnim vodstvom so utrdili in pogozdili gradeške sipine. Svojo metodo dela je tekstovno in s fotografijami predstavil v delu *Die Dünen von Grado, ihre Festlegung und*

²⁰ O tem poročja Heinrich Noe v članku *Wintertage in Abbazia*.

²¹ Rabl, Silberhuber, *Wintercurort*, str. 50.

²² Rabl, Silberhuber, *Wintercurort*, str. 50.

²³ Rabl, Silberhuber, *Wintercurort*, str. IX.

²⁴ Njegovemu prispevku *Abbazia als Terrain-Curort* je bil namenjen celoten snopič: *Aertzliche Mittheilungen aus Abbazia*.

Aufforstung, ki je izšlo leta 1902 na Dunaju, pa tudi na XXV. letnem kongresu Gozdarskega združenja istega leta, katerega glavni organizator²⁵ je bil. Mesto Grado mu je že leta 1898 zaupalo vodenje pogozdovanja.²⁶ Delo se je odvijalo v dveh fazah: najprej je bilo potrebno utrditi peščine starejšega nastanka, ki so obdajale in varovale obdelovalna področja in hiše od Svetega Petra do kanala Primero in so bile zaradi odvoza peska, ki so ga uporabljali za gradnjo, pa tudi valov in vetrov, poškodovane. Stabiliziral jih je s pomočjo morskih alg, ki jih je razvrstil v vzporednih pasovih pravokotno na prevladujoč veter (burjo) ter jih nato prekril s peskom. V zahtevnejših primerih so bile razvrščene v obliki mreže. To se je izkazalo kot genialna rešitev. Po nekaj mesecih utrjevanja so nekatere rastline (*Festuca ungerus*, *Medicago media*) posejali, medtem ko so se druge (solinke)²⁷ posejale same. Tudi trave (*Ammophila arenaria*) so razporedili v vzporednih in pravokotnih vrstah glede na smer prevladujočega vetra. Sledilo je načrtno pogozdovanje ob upoštevanju terenskih posebnosti: na dvignjenih in zato bolj suhih peščinah so nasadili akacije; na bolj ploščatih pa različne vrste pinij (*Pinus maritima*, *P. paroliniana*, *P. halapensis*, *P. pinea*) in macesnov; v vlažnih depresijah, ki niso bile izpostavljene poplavljanju, pa topole, jelše in jeseni; na vodo prepustna tla pa tamariske in platane. Tako zaradi eksperimenta kot tudi zaradi estetskih razlogov so sadili posebne iglavce in listavce po izboru Konrada Rubbia.

Po večletnem eksperimentiranju se je izkazalo, da se najboljše obnesejo iglavci, medtem ko listavci slabo prenašajo zmrzal in slanost. Pri delu mu je pomagala najeta delovna sila: moški za kopanje, ženske in otroci za zasajevanje.²⁸ Med leti 1898 in 1906 so bile utrjeni in deloma izsušeni nasipi v gradeški laguni na površini 80 hektarjev od predela Monti della Rotta do kanala Primero. Med leti 1906 in 1912 so se dela omejila na ohranjanje in kulturnih in hidravličnih objektov. Pogozdovanje nasipov, lagun in tudi močvirij spodnje Furlanije (močvirna področja v okolici Ogleja) se je nadaljevalo v naslednjih letih in jih je inženir večkrat opisal v svojih tehničnih poročilih.²⁹

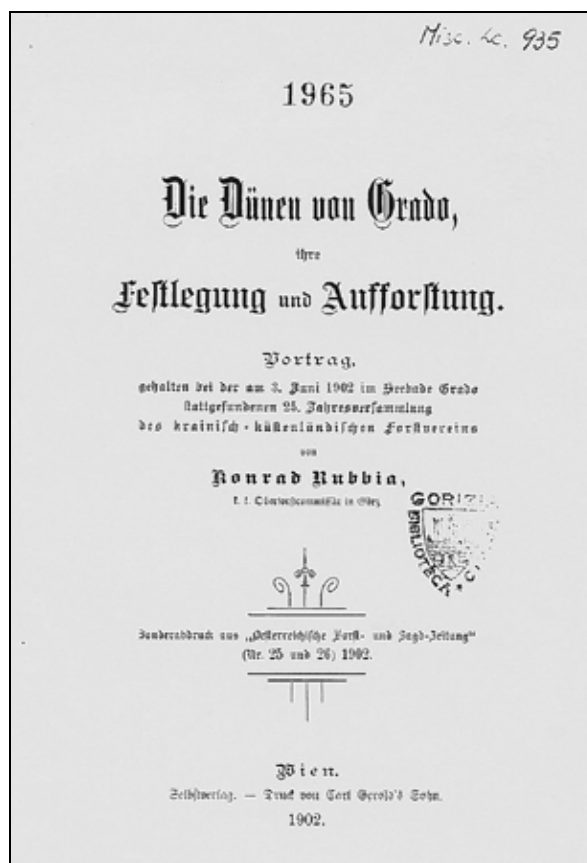
²⁵ Glej: *Corriere Friulano*, 5 giugno 1902, str. 1, *Corriere Friulano*, 14 giugno 1902, str. 1; *Il Gazzettino Popolare*, 7 giugno 1902, str. 3; *L'Idea del Popolo*, 19 agosto 1921, str. 3.

²⁶ Rubbia, *Il consolidamento e rimboscimento delle dune di Grado*, rokopis (GM).

²⁷ Solinka (lat. *salsola*) je rastlina iz rodu slanuš (halofitov) iz družine melikovk. Kalijeva solinka (*salsola kali*) je 25–60 cm visoka slanuš z drobnimi mesnatimi listi, ki se zaključujejo s trni in neopaznimi cvetovi. Raste na morskobrežjih in peščinah ob sladkih vodah.

²⁸ Ena ženska je posadila 500 iglavcev ali 200 listavcev.

²⁹ Rubbia, *Relazione tecnica sugli imboscimenti delle dune di Grado*, str. 75–80.

Naslovnica Rubbijevega dela Die Dünen von Grado, ihre Festlegung und Aufforstung (lastnik: Biblioteca statale isontina v Gorici).

Leta 1900 se je začelo poskusno pogozdovanje močvirnega oglejskega polja z listnatimi drevesi (platane, hrasti, brest, breze, jeseni, topoli) in z iglavci (*Taxodium*, *Chamaecyparis*), vendar je bil poskus zaradi neugodnih klimatskih pogojev zaključen že leta 1904.

Za svoje delo je bil Konrad Rubbia, višji komisar za gozdarstvo, 19. decembra 1905 odlikovan z nazivom viteza reda cesarja Franca Jožefa. Aprila 1906 je bil imenovan za deželnega gozdnega svetovalca in inšpektorja za deželo Kranjsko s sedežem v Ljubljani. Zato se je z družino preselil v Ljubljano.³⁰ Njegovi otroci so tu obiskovali osnovno šolo. Gualtiero je pozneje diplomiral v Gradcu.³¹ Karmela je postala učiteljica, ravno tako

³⁰ *Corriere Friulano*, 20 maggio 1906, str. 2.

³¹ Gualtiero Rubbia, funkcionar, pozneje pa tudi direktor trgovinske zbornice v Trstu, strokovnjak za železnice, pristanišča in veleblagovnice, svetovalec in član različnih komisij, je po prvi svetovni vojni živel v Trstu in umrl v letalskem napadu junija 1944. Glej: *Il piccolo delle ore 18*, str. II. Eno izmed njegovih del je: *La tutela della proprietà industriale nelle nuove Provincia, private, industriali, marchi di fabbrica, modelli*, Trieste-Monfalcone 1923.

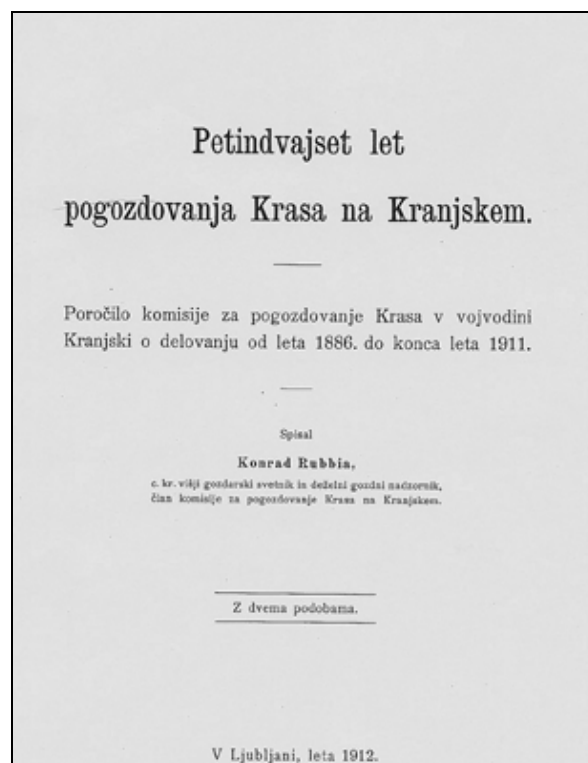
tudi Alfreda in Lavra, čeprav slednji nista ostali v svojih poklicih.

V času svojega bivanja in delovanja v Ljubljani je resno preučil stanje in se lotil revitalizacije gozda Tivoli.³² V svoji viziji mu je pripisal posebno vlogo za življenje mesta, saj je bil pomembni del gozdnatega obroča, ki je obdajal Ljubljano in v čemer se je slednja bistveno razlikovala od ostalih mest monarhije. Vendar je menil, da je gozd preveč prepuščen samemu sebi, da je njegova sečnja odvisna od tega, koliko dreves zlomijo veter, sneg, starost ali bolezen, ne pa od načrtnega vzdrževanja. Zato je predlagal, naj se z jasno strategijo lotijo sečnje starih in nasajanja novih dreves. Poleg tega je menil, da bi gozd vsebinsko lahko razdelil na dva dela: na parkovni (*der Parkwald*) in na gospodarski (*der Wirtschaftswald*). Pomembnost gozda Tivoli je cenil tudi tedanji župan Ivan Hribar.

Zaradi svojega dela je veliko potoval, tako zaradi preverjanja stanja kot tudi zaradi inšpekcije, na osnovi česar so nastala tehnična poročila. Nekatera so bila natisnjena v informativnih knjižicah, druga v specializiranih revijah, tako v nemškem kot tudi v slovenskem jeziku.³³

Leta 1907 je bil na Dunaju VIII. mednarodni poljedeljsko-gozdarski kongres, posvečen pogozdovanju Krasa,³⁴ v okviru katerega so udeleženci prišli na ogled Krasa, tu pa jih je kot gostitelj sprejel in vodil nihče drug kot Konrad Rubbia,³⁵ ki se je dolga leta ukvarjal s pogozdovanjem na postonjskem in logaškem okraju. Spoznanja in rezultate tega velikega podviga je leta 1912 objavil v delu, ki je izšlo tako v slovenskem kot tudi v nemškem jeziku z naslovom *Petindvajset let pogozdovanja Krasa na Kranjskem: poročilo komisije za pogozdovanje Krasa v vojvodini Kranjski o delovanju, od leta 1886 do konca leta 1911 / Fünf- undzwanzig Jahre Karstaufforstung in Krain: Be-*

richt der Aufforstungskommission für das Karstgebiet des Herzogtums Krain über die Tätigkeit vom Jahre 1886 bis Ende 1911. Delo zajema natančno predstavitev problematike (terena, hidroloških, klimatskih in drugih pogojev, ki so pomembno vplivali na življenje in delo na Krasu) ter zakonodajo,³⁶ ki je bila sprejeta na pobudo deželnega zbora za Kranjsko – vse z namenom, da bi delo bolj nemoteno potekalo. Ob tem so se srečevali z različnimi težavami: razpršenost zemljišč, pomanjkanje delovne sile, problem stroškov in še marsikaj, med drugim tudi različna primernost dreves. Po petindvajsetletnem pogozdovanju Rubbia ugotavlja, da so se najbolj obnesli iglavci, med njimi najbolj črni bor, ki potrebuje za svojo rast sorazmerno malo vlage in dobro uspeva na apnenčastih tleh, poleg tega zaradi velikih iglic pripomore k izboljšanju kvalitete tal. Dokaj primerna je tudi smreka, v kombinaciji s prej imenovanim; domačini so vzljubili macesen, predvsem zaradi nagle rasti, medtem ko pogozdovalci nad njim niso

Naslovnica enega izmed najpomembnejših Rubbijeveh del Petindvajset let pogozdovanja Krasa na Kranjskem... (last gospe Gemme Maroni).

³² Rubbia, *Der Stadt Laibacher Tivoliwald*.

³³ V osebni arhivu Konrada Rubbie, ki ga hrani njegova vnukinja Gemma (Alfredina hčerka), so njegovi rokopisi, v glavnem v nemškem jeziku, in različne publikacije. Med njimi: *Excursionwahrnehmungen auf Insel Veglia*, v: *Mittheilungen der Forst*, 1907. V besedilu opozarja, da je glavni namen pogozdovanja Krasa, da omogoča rast različnih kultur. Napisal je tudi knjižico z naslovom *Ödlandaufforstungen-Mittel zu ihre Förderung*, ki je bila morda sestavni del obsežnejšega dela več udeležencev kongresa, in isti rokopis v nemščini na 160 straneh.

³⁴ Izvirni naslov kongresa se je glasil *Die Karstaufforstung in Krain, nach Stande mit Ende des Jahres 1906*. Na njem so se ukvarjali z rezultati dvajsetletnih naporov za ponovno pogozditev.

³⁵ *Karstexcursion der forstwirtschaftlichen Sektion des VIII. internationalen land = und forstwirtschaftlichen Kongresses Wien 1907 und Wanderversammlung des krainisch = küstenländischen Forstvereins*, v: *Österreichische Forst- und Jagd-Zeitung*, n. 28, 12. Juli 1907, str. 229.

³⁶ Zakon o pogozdovanju Krasa v vojvodini Kranjski z dne 9. marca 1885, dež. zak. št. 12; Razglasilo c. kr. deželnega predsednika za Kranjsko z dne 10. februarja 1886, št. 491/Pr., dež. zak. št. 7; Razglasilo c. kr. deželnega predsednika za Kranjsko z dne 11. maja 1886, št. 1136/Pr., dež. zak. št. 10.

Konrad Rubbia z ženo Frančiško Cipriani ob petindvajseti obletnici poroke, 4. 3. 1911 (last Gemme Maroni).

bili najbolj navdušeni. Listnata drevesa pa, vsaj na začetku, niso bila primerna: zanje je bilo potrebno najprej pripraviti teren z iglavci (torej izboljšati kvaliteto zemlje) in šele nato so se bolje prijeli dobi, gradni, jeseni, beli ali gorski javorji, lipe in črne jelše. Po 5. členu Zakona o pogozdovanju Krasa so sadike dobivali iz državnih gozdnih drevesnic³⁷ brezplačno, pa tudi brezplačno so jih dostavljali po c. kr. priv. južni železnici. Rubbia ugotavlja, da so pozitivni učinki pogozdovanja Krasa vidni tudi na drugih področjih življenja, ali vsaj:

...da se je sedanjemu rodu kraških prebivalcev, privzetih k pogozdovalnim delom, vcimila ljubezen do gozda, da je spoznal njega blagodejen vpliv in se naučil, ceniti ga kot plodonosnega. S tem spoznanjem se je takorekoč prostovoljno usta-

*vilo nadaljno razširjanje krasine ter se je otelo še obsotječe ali ogrožene kraške gozde pretečega jim pogina in jih dovedlo dobremu oskrbovanju.*³⁸ Ob tem spodbuja k pogozdovanju tudi drugih delov dežele (kočevskega, novomeškega in črnomeljskega okraja) ter za sprejem zakonov o zavarovanju in ponovni oskrbi nasadov.

20. avgusta leta 1909 je postal višji gozdarski svetnik VI. stopnje, 7. maja 1913 dvorni svetnik, leta 1916 je napredoval na V. stopnjo. Vojna leta je preživel v Ljubljani, nato pa se je vrnil v Gorico k ostalim članom družine ter se naselil sprva v ulici Barzellini 12, nato v ulici Dante 8, leta 1923 pa v ulici Pacar 2 v četrti svetega Roka, v stavbi, ki je bila rekonstruirana po prvi svetovni vojni.

Kot aktiven človek z veliko znanja in izkušnjami se ni želel predčasno upokojiti. Imenovan je bil za vodjo Oddelka za gozdarstvo pri Državnem komisariatu za področje Tridenta,³⁹ kamor se je sam preselil za čas med leti 1920 in 1921. Zapi-

³⁷ Državne gozdne drevesnice, ki so oskrbovale Kras s sadikami, so bile v Gradišču pri Ljubljani, v Logatcu, Bršljinu in Komnu. Ker pa te drevesnice niso zadostovale, je sčasoma komisija za pogozdovanje Krasa ustanovila lastne, in sicer leta 1902 v Osojnici v občini Kal, leta 1908 v Vrhpolju v Vipavski dolini, v Grobšah pri Postojni, v Logatcu pa so podpirali dve zasebni drevesnici. Rubbia, *Petindvajset let pogozdovanja Krasa*, str. 46–54.

³⁸ Prav tam, str. 1.

³⁹ *Ufficio forestale del Commissariato Generale Civile per Venezia Tridentina.*

segel je 26. oktobra 1920.⁴⁰ Čeprav je bil tam malo časa, je bil zelo cenjen zaradi svojih človeških in intelektualnih kvalitiet. Kot je ob njegovem odhodu iz mesta objavil mestni časopis *Il nuovo Trentino*,⁴¹ je bil zaslužen za reorganizacijo povojne gozdarske dejavnosti na področju Tridenta. Poleg tega je bil predsednik izpitne komisije na prvem tečaju za gozdne čuvaje, ki se je odvijal v juniju 1921.⁴² To je bila najverjetneje njegova zadnja zadolžitev, saj se je že julija 1921 upokojil. Zadnja leta svojega življenja je preživel v hiši na ulici Pacar 2, v kraju svojih prednikov v Gorici, vendar je ohranjal stike s svojimi nekdanjimi sodelavci in prijatelji.⁴³ Umrl je v Gorici, 17. julija 1931.⁴⁴

Zaključek

Namen tega članka je predvsem predstaviti življenjsko zgodbo Konrada Rubbije, ki se je v zgodovino te dežele zapisal predvsem s svojo strastno predanostjo naravi, gozdu in pogozdovanju, ter spodbuditi nadaljnje raziskave. Njegov prispevek k ovrednotenju in ohranjanju gozdnih površin na ljubljanskem območju je nesporen. Ravno tako je pomembno prispeval k procesu pogozdovanja Krasa, ki je predstavljal temeljno izkušnjo ne zgolj za avstrijske dežele, temveč tudi izven.⁴⁵ Tudi za probleme v gradeški laguni je že zgodaj našel učinkovite rešitve.

Raziskava še ni zaključena. Ob preučevanju gradiva o Konradu Rubbiji sem spoznala, da je bil doslej po krivem nekoliko pozabljen in premalo predstavljen javnosti. Vendar prepuščam bolj kompetentnim, da se mu posvetijo in ga umestijo na tisto mesto, ki ga je s svojim delovanjem zaslužil. Njegova vnukinja hrani še veliko dokumentov, ki jih nisem uspela vključiti v ta prispevek, so pa pomembni za boljše razumevanje njegovega delovanja.

⁴⁰ Zapisnik zaprisege v pisarni Glavnega komisariata za področje Tridenta pred Glavnim državnim komisarjem vitezom Luigi-jem Credanom z datumom 26. 10. 1920 (hrani GM).

⁴¹ *Il nuovo Trentino*, 11. luglio 1921.

⁴² *La Libertà: giornale del Trentino e dell'Alto Adige*, 8. 6. 1921.

⁴³ Leta 1928 je Konrad Rubbia poslal Državni gozdni direkciji dokumentacijo o svojih raziskavah gozdoval na področju Postojne in Motovuna, ki se je nanašala na izsuševanje Quieta in na mline vzdolž reke.

⁴⁴ Sin Gualtiero je sicer očeta preživel za trinajst let, vendar je umrl brez otrok, zato je z njegovo smrtjo konec te veje družine. Danes živi še nekaj Konradovih vnukov, otrok njegovih hčera. Ena izmed njih je tudi gospa Gemma Maroni, varuhinja njegove dediščine.

⁴⁵ Predstavnik Rusije na VIII. mednarodnem poljedeljsko-gozdarskem kongresu na Dunaju Edvard von Kern-Petersburg, je dejal, da predstavlja izkušnja pogozdovanja Krasa temeljni kamen pri iskanju rešitev za pogozditev pustih pokrajin v ostalih državah (prim. op. 35).

VIRI IN LITERATURA

ARHIVSKI VIRI

ASP GO – Zgodovinski arhiv v Gorici (Archivio storico provinciale di Gorizia)
Tribunale circolare di Gorizia, Archivio generale (154–1897)

AS GO – Državni zgodovinski arhiv v Gorici (Archivio statale di Gorizia)
Stati provinciali, Sez. II
Tavolare Teresiano, Libri strumenti tavolari, reg. 152, T. 190, št. 838.

GM – Zasebni arhiv gospe Gemme Maroni:
Pohvala Konradu Rubbiji za uspehe v 3. razredu osnovne šole, izdale Mestne šole Vidmu (*Scuole civiche Udine*), 7. marca 1869.
Rubbia, Konrad: *Stato di servizio e carriera nel servizio statale*, rokopis, brez datacije.
Imenovanje Konrada Rubbie za člana Zdraviliške komisije, december 1891.
Rubbia, Konrad: *Il consolidamento e rimboschimento delle dune di Grado*, rokopis, Gorica, 24 novembre 1927.
Zapisnik zaprisege v pisarni Glavnega komisariata za področje Tridenta pred Glavnim državnim komisarjem vitezom Luigi-jem Credanom z datumom 26. 10. 1920.
Noe, Heinrich: *Wintertage in Abbazia*, izrezek iz neznanega časopisa.
Rubbia, Konrad: *Program ekskurzije v gozdarski okraj Pressbaum, predvidene za 25. in 26. oktober 1904*, rokopis v nemškem jeziku;
Rubbia, Konrad: *Die Aufforstung des Karstes in Österreich*, rokopis v nemškem jeziku.

ŽU A – Župnijski urad v Aiellu
Krstna knjiga za leta 1742–1774

ŽUS GO – Župnijski urad stolnice v Gorici
Continens confirmatos parocchia S. Hilarii Goritia descriptos ordine alphabetico ab anno 1819 usque ad anno 1871, knjiga 1, str. 183.
Krstna knjiga 1784–1811.

ŽUI GO – Župnijski urad cerkve svetega Ignacija v Gorici
Mrliška knjiga III, 1812–1844.

ČASOPISI

Corriere Friulano, 1902, 1906.
Il Friuli, 1922.
Il Gazzettino Popolare, 1902.
L'Idea del Popolo, 1921.

La Libertà: giornale del Trentino e dell'Alto Adige, 1921.

Il nuovo Trentino, 1921.

Il piccolo delle ore 18, 1944.

LITERATURA

Codellia, Luisa in Debeni, Liubina: Storia e ricordi di una casa a San Rocco, *Borc San Roc*, št. 15, november 2003, str. 35–42.

Cusin, Silvio G., Ioly Zorattini, Pier Cesare: San Vito al Tagliamento. *Friuli Venezia Giulia: Itinerari ebraici. I luogi, la storia, l'arte*. Venezia 1998, str. 102–103.

Glax, Julius (urednik): *Aertzliche Mittheilungen aus Abbazia*. Wien - Lipsia, 1894.

Jahresbericht der k. k. Ober Realschule in Görz. Gorizia, 1870–1876.

La famiglia Rubbia. *Il Nostri Borc*, aprile 1987.

Rabl, Josef, Silberhuber, A.: *Wintercurort und Seebad Abbazia. Ein Führer durch die Küstengegenden und auf den Inseln des Quarnero*. Wien : Verlag des Oesterreichischen Touristen-Club, 1890.

Rubbia, Corrado: Excursions Wahrnehmungen auf der Insel Veglia. *Mittheilungen der Forstverreine für Niederösterreich, Steiermark, Krain-Küstenland, Kärnten*, št. 3, Wien 1894, str. 99–112.

Rubbia, Corrado: Die Bestendenspflege un zukünftige Bewirtschaftung der Karstkulturen und regenerierten Karstwälder. *Mittheilungen der Forstverreine für Niederösterreich, Steiermark, Krain-Küstenland, Kärnten*, Laibach 1907.

Rubbia, Corrado: Der Stadt Laibacher Tivoliwald und dessen zukünftige Bewirtschaftung. *Mittheilungen der Forstverreine für Niederösterreich, Steiermark, Krain-Küstenland, Kärnten*, 1911.

Rubbia, Corrado: *Die Dünen von Grado, ihre Festlegung und Aufforstung*. Wien 1902.

Rubbia, Konrad: *Petindvajset let pogozdovanja Krasa na Kranjskem : poročilo komisije za pogozdovanje Krasa v vojvodini kranjski o delovanju, od leta 1886 do konca leta 1911*, Ljubljana 1912.

Rubbia, Konrad: *Fünfundzwanzig Jahre Karstaufforstung in Krain : Bericht der Aufforstungskommission für das Karstgebiet des Herzogtums Krain über die Tätigkeit vom Jahre 1886 bis Ende 1911*, Laibach 1912.

Rubbia, Corrado: *Relazione tecnica sugl'imboschimenti delle dune di Grado e gli sperimenti di piantagione nelle paludi di Aquileia, effettuati nell'anno 1904 in relazione alla Dieta provinciale della Principesca Contea di Gorizia e Gradisca sulle gestione della Giunta provinciale*, Gorizia 1905, str. 75–80.

Rubbia, Corrado: XXII. *Tätigkeitsbericht der Karstaufforstungs-Kommission für die gefürstete Görz und Gradisca für das Jahr 1905*, 1906.

Rubbia, Corrado: *Ödlandaufforstungen-Mittel zu ihre Förderung in VIII Internationale Landwirtschaftliche Kongress in Wien, 1907, Sektion VIII, Referat 3*, str. 22.

Savnik, Roman: Rubbia Konrad, *Primorski slovenski biografski leksikon, 13. snopič*. Gorica : Mohorjeva družba, 1987, str. 227. (PSBL)

Šivic, Anton: Rubbia Konrad. *Gozdarski vestnik*, XX, 1962, št. 1–2, str. 60.

Šivic, Anton: Rubbia Konrad. *Slovenski biografski leksikon*, vol. 3. Ljubljana 1960–1971, str. 154. (SBL)

Sevnik, Franjo: Rubbia Konrad. *Šumarska enciklopedija*, vol. 2. Zagreb, 1963, str. 391.

Zahvala

Avtorica se zahvaljuje za sodelovanje gospe Gemmi Maroni, dr. Giampaolu Berniju iz Trsta in gospodu Giuliu Costantinu. Slikovno gradivo je ljubeznivo prispevala ga. Gemma Maroni.

RIASSUNTO

Corrado Rubbia, ingegnere forestale

Nell'articolo si presenta la storia personale e professionale di Corrado Rubbia (1858–1931), un goriziano, la cui carriera in ambito forestale portò a soggiornare ed operare in diverse località dell'Impero asburgico. Nato a Villacco, vissuto ad Udine per pochi anni, giunse a Gorizia per ricongiungersi al proprio nucleo familiare che qui risiedeva già dall'inizio dell'800. Qui studiò, specializzandosi però a Vienna nel 1880 presso la scuola Superiore per la Coltura del Suolo, sezione forestale.

Corrado Rubbia iniziò la carriera in Istria, quindi a Gorizia, per trasferirsi in seguito in Val-sugana. Un trasferimento in Istria, a Volosca, lo vedrà portare la propria sposa goriziana e qui nasceranno i suoi primi tre figli. Località quelle del litorale, così care al turismo *d'élite* dell'epoca, lo

vedranno partecipare, proporre, dirigere rimboschimenti, passeggi lungo il mare, itinerari naturalistici – attività che continuerà nel Goriziano, quando nel 1894 ritornerà a vivere a Gorizia e qui nascerà la sua ultima figlia.

Suo è il merito del sistema adottato per il consolidamento e rimboschimento delle dune di Grado, seguito ed illustrato in molte sue pubblicazioni sia in lingua tedesca che italiana. Nel 1906 venne nominato Consigliere ed Ispettore Forestale Provinciale della Carniola con sede a Liubiana e nuovamente la famiglia si trasferì. Il grande lavoro di rimboschimento della Carniola lo vedrà impegnato per molti anni. Lavoro venne documentato nella pubblicazione *Venticinque anni di rimboschimento del Carso in Carniola – Rapporto della Commissione per il rimboschimento per il territorio del Carso dal 1886 al 1911*, pubblicato nel 1912 sia in lingua slovena che tedesca. Rimasto a Lubiana durante il periodo bellico, ritornerà poi a Gorizia. L'ingegnere Corrado Rubbia terminerà la sua carriera professionale negli anni '20 in Trentino, per ritirarsi, ormai pensionato, a Gorizia, dove morirà nel 1931.